

Algemeen Jaarverslag 2019 [CONCEPT]

Het bestuur van de Historische Vereniging Oud Leiden (HVOL) blikt in zijn jaarverslag traditiegetrouw terug op de vele activiteiten die werden ontplooid, mede dankzij de gewaardeerde en onuitputtelijke inzet van alle commissies (bestaande werkgroepen kregen eind 2019 ook het predicaat commissie) en de steun van ruim dertig bedrijfsleden. Het jaarverslag verschijnt voor het eerst alleen op de HVOL-site en niet langer ook in het kwartaalblad Oud Leiden Nieuws. Met het initiatief daartoe (minder papierverbruik en lagere drukkosten) is tijdens de ledenvergadering van maart 2019 ingestemd.

Ledenvergadering

De algemene ledenvergadering van de HVOL had plaats op 27 maart 2019 in de Burgerzaal van het Stadhuis aan de Breestraat. Bestuurslid Wim Bleijie trad af en werd met instemming van de leden opgevolgd door Jan de Vetten. Adriaan Brandenburg werd herbenoemd voor vier jaar. In de Financiële Commissie nam - met instemming van de leden - Fred de Koning de plaats in van Marijke Moens. Tijdens de vergadering werd voorts ingestemd met een nieuw Huishoudelijk Reglement. *(De notulen van de ledenvergadering zijn elders op deze website terug te vinden.)*

Diesviering

Vele honderden HVOL-leden wisten zaterdag 2 november 2019 de weg te vinden naar de Hooglandse Kerk voor de diesviering van de HVOL. In zijn rede hield voorzitter Rens Heruer onder meer een pleidooi voor behoud van het Stadsbouwhuis. Jori Zijlmans, conservator geschiedenis van Museum De Lakenhal, hield na de toespraak door de voorzitter de dieslezing met als titel '145 jaar Museum De Lakenhal: van Leidens Ontzet tot Rembrandt'. Na de lezing werd het 111^e *Leids Jaarboekje* gepresenteerd door hoofdredacteur Rudi van Maanen. Burgemeester Henri Lenferink ontving traditiegetrouw het eerste exemplaar van het Jaarboekje, alsmede de Historische Kalender 2020 uit handen van Tjerk Trippenzee van de Commissie Beeldbank. *(Zie elders op deze website voor het verslag van de dies en de toespraak van voorzitter Rens Heruer.)*

Commissie voor de redactie van het *Leids Jaarboekje*

Het was een druk jaar voor de redactie. Uit de aangeboden verhalen werden elf artikelen geselecteerd voor het *Leids Jaarboekje* 2019. In tijd variëren zij van de zestiende tot de twintigste eeuw, waarvan het leeuwendeel de moderne tijd betrof. Helaas lukte het de auteurs van het Archeologisch en bouwhistorisch jaaroverzicht niet kopij over 2019 in te sturen. Datzelfde gold voor de diesrede van 2018. Desondanks bleef de omvang van het *Leids Jaarboekje* gelijk. Het aantal artikelen was groter dan de laatste jaren doorgaans het geval was; deels te danken aan de talloze vieringen en herdenkingen, deels aan het feit dat vele auteurs de redactie weten te vinden. Het lezen en beoordelen van stukken voor het *Leids Jaarboekje* 2020 is dan ook al in 2019 in gang gezet. Het uiterlijk van het binnenwerk van het *Leids Jaarboekje* onderging een vernieuwing. Gedwongen door de hoeveelheid aangeboden kopij werd gezocht naar een mogelijkheid om meer tekens op een bladzijde te krijgen. Christine van der Ven ontwierp een nieuwe opmaak, waarbij de tekst werd gezet in twee kolommen. Om de beoogde grotere omvang te bereiken, moest het formaat iets worden aangepast. Aan het begin van het verslagjaar is eindredacteur Cor de Graaf teruggetreden. In mei trad André van Noort als nieuw lid tot de redactie toe. De band tussen de redactie en Erfgoed Leiden en Omstreken bleef zodoende behouden.

Commissie Communicatie

Oud Leiden Nieuws

Onder redactie van Bram van Leeuwen en Tanneke Schoonheim verschenen er vier goedgevulde nummers van het kwartaalblad Oud Leiden Nieuws. Met aankondigingen en verslagen van lezingen en excursies, boekbesprekingen en andere bijdragen van bestuur, commissies, werkgroepen en individuele leden geeft het blad een mooi overzicht van alle fronten waarop de HVOL actief is.

Digitale nieuwsbrief

Op de eerste dag van elke nieuwe maand verscheen in 2019 de digitale nieuwsbrief. Deze nieuwsbrief werd verstuurd naar het e-mailadres van alle leden die zich daarvoor expliciet hebben opgegeven. De nieuwsbrief is een zelfstandige publicatie naast het mededelingenblad *Oud Leiden Nieuws* en bevat de activiteitenagenda voor de komende twee maanden en vaste rubrieken als een foto uit de Beeldbank, het gevelteken van de maand en een interview van de Stem van Leiden. Daarnaast worden er korte nieuwsberichten in opgenomen over zaken die betrekking hebben op de geschiedenis van Leiden.

Promotie

Een aantal vrijwilligers uit de vereniging houdt zich als promotiecommissie actief bezig met het werven van leden. Bij de meeste HVOL-lezingen en -symposia waren in 2019 een of meer leden van de commissie aanwezig. Daarnaast was de commissie prominent aanwezig op de Open Monumentendagen in september en bij de diesviering in november. Dit leverde bij elkaar een flink aantal nieuwe (duo)leden op. In totaal meldden zich op de verschillende bijeenkomsten ruim honderd nieuwe leden aan.

Een andere activiteit op het gebied van promotie is de verkoop van boeken met ledenkorting. Het beschikbare boekenaanbod is te vinden op de website en wordt ook elke keer in de digitale nieuwsbrief vermeld. Vele leden maakten van de gelegenheid gebruik om oude en nieuwe boeken op het gebied van de geschiedenis van Leiden met korting aan hun collectie toe te voegen.

Website

Ook in 2019 heeft het webteam zich weer ingezet voor het up-to-date houden en verbeteren van de website. In het gedeelte van de commissie Jan van Hout werkte een aantal onderdelen niet goed sinds de overzetting naar deze website. Dit is aangepakt en op een toekomstbestendige manier ingericht. Voor het bekijken van pdf's zoals de Leidse Jaarboekjes en Oud Leiden Nieuws is een plugin geïnstalleerd, waarmee ze via de site in te zien zijn, zonder ze te hoeven downloaden. Een project dat begin 2020 wordt afgerond, zijn de jaarboeken van Dirk van Eck. Deze stonden al op de website, maar konden alleen als geheel bekeken worden. Ze worden met een betere techniek opnieuw gescand om ze zo doorzoekbaar te maken.

De website werd in 2019 onverminderd vaak bezocht, gemiddeld door 2000 verschillende bezoekers per maand, met rond de ALV uitschieters richting de 3000. De helft van de bezoekers blijft gemiddeld 5 minuten op de website actief, wat vrij lang is in de snelle, vluchtige online wereld.

Sociale media

De socialemediakanalen van de HVOL blijven groeien: de Facebookpagina telt inmiddels 944 volgers, op Twitter wordt de vereniging door 2250 mensen gevolgd. Een stijging van respectievelijk 11 en 4 procent. In tegenstelling tot veel pagina's op Facebook blijft het bereik van de HVOL hoog.

Minibieb

In juni werd alweer de derde Oud Leiden-Minibieb onthuld. Deze werd mede mogelijk gemaakt door en geplaatst bij de vestiging van Albert Heijn in de Kopermolen in de Merenwijk. Dat oude Leidse Jaarboekjes, maar ook andere boeken over (de geschiedenis van) Leiden ongekend populair zijn, blijkt wel uit het feit dat er meer boeken uit de minibieb gehaald worden dan erin worden teruggezet. Gelukkig worden regelmatig partijen Leidse boeken aangeboden (o.a. van Erfgoed Leiden en Omstreken en de Boekenzolder) zodat de minibiebs goed gevuld blijven.

Leidologie

In 2019 is in goede samenwerking met Erfgoed Leiden en Omstreken een begin gemaakt met het ontwikkelen van een cursus Leidologie over de geschiedenis en het erfgoed van Leiden. Naar verwachting zal in het voorjaar van 2020 de eerste cursus, bestaande uit zes lessen, worden gegeven.

Commissie Historisch Karakter van de Stad

De Omgevingsvisie 2040 (1.0) van Leiden, aan de totstandkoming waarvan bestuur en commissie actief hebben bijgedragen, is medio 2019 door de gemeenteraad vastgesteld. Binnen dat langetermijnperspectief heeft de commissie deelgenomen in het kernteam voor de vorming van de Binnenstadsvisie 2020-2025, in feite een voortzetting van het Programma Binnenstad. Het nieuwe programma is minder 'commercieel', minder gericht op 'meer bezoekers, meer bestedingen' (doelstellingen van het oude programma) en beoogt een (betere) balans tussen levendigheid en leefbaarheid.

De commissie was ook in 2019 betrokken in diverse binnenstedelijke deelprojecten. Daaronder het Witte Singel Doelencomplex, zowel de Humanities Campus aan de noordzijde van de singel als de transformatie van het cluster zuid. Een goede inpassing in de fijnmazige structuur van de binnenstad is daarbij het HVOL-uitgangspunt. De herinrichting van de Kaasmarkt kende weinig voortgang. Vanuit de HVOL is o.a. gepleit voor het openhouden van de historische zichtlijn vanaf de Middelweg naar het water van de Oude Rijn. Deelname ook aan de vele discussies over het Energiepark, waarbij vanuit de HVOL o.a. wordt gepleit voor behoud van het Stadsbouwhuis, waarvoor inmiddels de status van gemeentelijk monument is aangevraagd. Een deel van het Energiepark is opgenomen in het Singelpark, bij welk project de commissie o.a. actief betrokken was bij de herinrichting van het Blekerspark (versoerd op HVOL-initiatief) en het Ankerpark, dat een mooi park lijkt te worden met een beeldentuin van de Leidse beeldhouwer Frans de Wit, de 'restyling' van de stadswal op het bolwerk en een stalen verbeelding van de in 1978 opgeblazen schoorsteen van de vroegere Koninklijke Nederlandse Grofsmederij. Het plateau met trapje bij de Morspoort, enkele jaren geleden ten onrechte aangelegd als onderdeel van het Singelpark, blijft ook in letterlijke zin een steen des aanstoets, maar in ieder geval een deel van het college persisteert in de eerder genomen beslissing. Afgesproken is dit twistpunt voorlopig te

‘parkeren’.

Een ander twistpunt blijft het door de uitbater beoogde megaterras van Annie’s. De HVOL en het Waterambacht Leiden trekken hier gezamenlijk op. De Raad van State heeft na de omgevingsvergunning in 2019 ook het bestemmingsplan op dit punt vernietigd. De moeilijk te begrijpen weergave daarvan door het gemeentebestuur in het aangepaste bestemmingplan was aanleiding opnieuw beroep aan te tekenen bij de Raad van State.

De ontwerpen voor de tweede (en laatste) fase van de herbestemming van de Meelfabriek-gebouwen ontmoeten bij de HVOL bezwaren doordat het karakter van het industrieel erfgoed onvoldoende blijft gehandhaafd, ook waar het een rijksmonument betreft. Na uitvoerige gesprekken met gemeente, directie en architect Meelfabriek en ELO heeft de HVOL echter besloten haar bezwaren niet in bestuurlijk-juridische procedures door te zetten om de voortgang van dit op zich mooie en bijzondere project niet in gevaar te brengen.

Het restant van de schoorsteen van de Koninklijke Nederlandse Grofsmederij, basis voor een lichte stalen constructie die moet gaan verbeelden wat eens een echte, rokende schoorsteen was. Op de achtergrond de Meelfabriek.

Commissie Niet-beschermd erfgoed

Veel aandacht besteedde de commissie in 2019 aan de wijk Zuid-West. Op initiatief van de commissie heeft het bestuur de gemeente gevraagd om vijf waardevolle gebouwen en ensembles een beschermde status te geven. De Adviescommissie Cultuurhistorie heeft in alle vijf gevallen een positief advies gegeven. Het college van B&W kwam nog niet tot een eindconclusie. De aanwijzing als gemeentelijk monument van de St. Antonius van Paduakerk en de Bevrijdingskerk lijkt een relatief gemakkelijke kwestie. Het bieden van een adequate bescherming aan drie ensembles is in die zin ingewikkelder dat er geen goed tussengebied is tussen een gemeentelijk monument enerzijds en beschermd stadsgezicht en karakteristieke panden anderzijds.

Bevrijdingskerk

Door de HVOL is een schriftelijke reactie gegeven op het concept van het gemeentelijke Ontwikkelingsperspectief voor Zuid-West. Het pleidooi was om meer aandacht te schenken aan de waarde van het karakter van de wijk als grote wederopbouwwijk. Ook keerde de HVOL zich tegen het idee dat Zuidwest zwaar verstedelijkt gaat worden. In de definitieve versie van het Ontwikkelingsperspectief werd aan de kritiek enigszins tegemoetgekomen.

De commissie nam voorts het initiatief om adequate bescherming te verlenen aan een aantal complexen vooroorlogse sociale woningbouw. Daarbij gaat het o.a. om delen van de Tuinstadwijk, de Transvaalhof en de Celebesstraat. Op ambtelijk niveau is overlegd en geconcludeerd dat de Omgevingsvisie die in 2020 wordt opgesteld het kader kan bieden om een goede bescherming te regelen zonder alle betreffende panden als gemeentelijk

monument aan te wijzen. Dat geldt dan ook voor enkele ensembles in Zuid-West. HVOL heeft zich bereid verklaard om 'mee te denken' met het opstellen van regels om deze bescherming handen en voeten te geven. Informeel heeft de gemeente laten weten positief te staan ten aanzien van de door HVOL voorgedragen complexen vooroorlogse sociale woningbouw.

De uitvoering van de ingrijpende woningverbetering van de centrale blokken van de Oude Kooi werd in de gaten gehouden (dat zit op het goede spoor, al vordert het langzaam).

Een weerbarstig onderwerp, in ontwikkeling, is het analyseren van waardevolle ruimtelijke en landschappelijke elementen in Leiden. Bij dat onderwerp is de commissie nog in een startfase en wil zij kijken hoe dat te concretiseren is in het gebied dat wordt begrensd door de spoorlijn naar Alphen, de gemeentegrens met Zoeterwoude, de gemeentegrens met Leidschendam en Vliet/Rijn-Schiekanaal.

Eveneens in een aanloop naar meer concrete aanbevelingen is de bespreking van de waarde (uit oogpunt van erfgoed) van gebouwen en complexen uit de periode 1965-1985. De commissie wil wat er in die periode is gebouwd meer thematisch bezien. Dat sluit ook aan op het beleid van de gemeente. De commissie heeft een eerste inventarisatie gemaakt.

Commissie Monumentale kunst wederopbouwperiode

In het voorbije jaar is de aandacht van de commissie vooral gegaan naar bedreigde panden met monumentale kunst. Dat is in de eerste plaats Stationsplein 107 (het voormalige belastingkantoor). De HVOL heeft voor dit gebouw een gemeentelijke monumentenstatus aangevraagd die is afgewezen. Tegen deze afwijzing is bezwaar aangetekend. Dit bezwaar is echter aangehouden omdat de gemeente de vereniging betreft bij een haalbaarheidsstudie voor behoud en herplaatsing van de grote glas-in-betongevel van Jan Meine Jansen in het gebouw. Dit proces is nog gaande. Bij nog een zestal bedreigde panden met monumentale kunst probeert de commissie de ontwikkelingen van nabij te volgen.

De commissie heeft ook onderzoek gedaan naar de juridische status van kunstwerken en de rechten van erfgenamen in gevallen waarin de kunstenaar is overleden.

Ten behoeve van Haagweg 4 heeft de commissie onderzoek gedaan naar een herontdekte portretplaquette en teruggevonden gevelletters die weliswaar niet dateren uit de wederopbouwperiode maar wel als monumentale kunst worden beschouwd. Deze objecten zijn na herplaatsing op 2 december 2019 door wethouder Fleur Spijker (Duurzame verstedelijking, Ruimte en Wonen) onthuld.

In 2019 heeft de commissie alle gegevens van de inventarisatie op de website van de HVOL geplaatst. De gegevens zullen regelmatig worden geactualiseerd. De commissie heeft driemaal een bijdrage geleverd aan *Oud Leiden Nieuws*.

Commissie Beeldbank

Ook in 2019 hebben vrijwilligers van de Beeldbank onderzoek gedaan naar de herkomst van foto's. Van een aantal grote collecties zijn die herkomst en auteursrechten nu vastgelegd. Deze beelden

zullen weer op HVOL-site zichtbaar zijn. Naar andere foto's (vooral prentbriefkaarten) wordt nog onderzoek gedaan.

De Commissie Beeldbank heeft voorts een studie verricht naar een alternatief voor het gebruikte Memorix-collectiebeheersysteem. De commissie heeft na rijp beraad en met instemming van het HVOL-bestuur besloten om beelden over te brengen naar het Zijper Beheer Systeem (ZCBS). Dit nieuwe systeem is aanzienlijk gebruiksvriendelijker. Aan de transitie van alle collecties naar het nieuwe systeem is hard gewerkt. In 2020 krijgen die werkzaamheden een vervolg. Door de perikelen rond de auteursrechten en de geplande overgang naar ZCBS heeft het beschrijven van beelden en de publicatie van nieuwe collecties op een laag pitje gestaan.

Een groep vrijwilligers is begonnen met het uitvoeren van een pilot om de collectie Holvast te ontsluiten. Slechts een beperkt aantal uit deze collectie van 900.000 beelden is geschikt voor publicatie op de Beeldbank. De betrokken vrijwilligers houden zich bezig met het zo efficiënt mogelijk selecteren van het materiaal. De pilot omvat ca. 25.000 beelden en heeft tot doel inzicht te krijgen in de kosten en tijdbesteding van het scannen van de gehele collectie.

De Beeldbank heeft verder o.m. de Historische Kalender 2020 van de HVOL samengesteld met als thema 'Leiden rond de singels'. De Beeldbank was met een kraampje vertegenwoordigd tijdens de Open Monumentendagen en tijdens de Dies van de HVOL. Op 19 maart en 23 oktober werden bijeenkomsten georganiseerd voor alle Beeldbankvrijwilligers. Daar werden o.a. presentaties gegeven over stereofotografie (Hans van Middelkoop) en ZCBS (Paul Onderwater).

Eind van het jaar heeft de commissie zich beraden over de organisatiestructuur van de Beeldbank. De commissie heeft besloten die structuur enigszins aan te passen. Het commissiebestuur bestaat nu uit de dagelijkse leiding (bestaande uit de voorzitter en de secretaris), ondersteund door een viertal kernleden verantwoordelijk voor respectievelijk collectiebeheer, scannen, bewerken en beschrijven. De Beeldbank telde eind 2019 in totaal 33 vrijwilligers. De hoop is erop gevestigd in het voorjaar van 2020 de vernieuwde Beeldbank in de lucht te hebben met een groot aantal collecties.

Commissie De Stem van Leiden

De levensverhalen van de 'gewone Leidenaar' worden vastgelegd door De Stem van Leiden. Deze commissie werkt samen met de vakgroep geschiedenis van de Leidse universiteit en met Erfgoed Leiden en Omstreken (ELO).

In het verslagjaar mocht de commissie weer vier nieuwe vrijwilligers verwelkomen. Drie vrijwilligers zijn gestopt, van wie twee tijdelijk, waardoor er nu 33 vrijwilligers actief zijn. Het grootste deel neemt in duoverband interviews af. Ook zijn er vrijwilligers die andere taken verrichten: samenvattingen maken, interviews nakijken en de content verzorgen voor De Stem van Leiden op de website van HVOL en ELO.

Vanaf de start van het project in 2014 tot en met 2019 zijn er honderd interviews afgenomen, de meeste hiervan zijn getranscribeerd en samengevat. Er zijn 73 interviews op de website

gepubliceerd. Omdat het geheugen van mensen in de loop der jaren vaak wat wordt gekleurd, worden de interviews voor publicatie eerst op historische 'waarheid' gecheckt, voordat ze worden gepubliceerd. Daarna wordt er een pakkende samenvatting voor de website gemaakt.

De commissie heeft in het verslagjaar veel energie gestoken in het zoeken van respondenten met een niet-westerse achtergrond. Helaas leverde dit, om uiteenlopende redenen, niet veel resultaat op. Je moet een directe ingang hebben bij deze doelgroep, maar die is moeilijk te vinden. Via een contact met de Turkse gemeenschap zijn er vier Turkse respondenten op de lijst van de Stem gekomen, van wie er twee zijn geïnterviewd.

De nieuwe wet op de privacy, *Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)*, is binnen de commissie uitgebreid aan de orde geweest, omdat de AVG ook consequenties heeft voor De Stem, waar het bijvoorbeeld gaat over het noemen van personen in de weerslag van de interviews. Daarom wordt nu gewerkt aan een beleidsplan, dat in 2020 aan de orde komt.

Dankzij De Stem is één van onze respondenten uitgebreid aan het woord in een aflevering van de NTR serie '*Het woeden der tijden*'; Bram Wetselaar vertelt daarin over de armoede in Leiden tijdens het interbellum.

Niet alleen de Stem van Leiden houdt zich bezig met de geschiedenis van 'gewone' mensen, maar ook elders in de stad worden levensverhalen van Leidenaars vastgelegd. Het plan is de krachten met die van andere partijen te bundelen en tot samenwerking te komen. Er is een werkgroepje samengesteld dat dit punt verder uitdiept en in 2020 met een concreet voorstel komt.

Commissie Geveltekens

Door de Commissie Geveltekens is in 2019 weer hard gewerkt aan het veiligstellen van gegevens voor het nageslacht. In het verslagjaar is onder meer verdergegaan met het inventariseren, documenteren en ontsluiten van snijramen in Leiden. Op de website zijn de geïnventariseerde snijramen terug te vinden.

In 2019 zijn ook weer veel nieuwe verhalen aan de site toegevoegd c.q. opgewaardeerd. Steeds meer bezoekers weten de aangeboden informatie (ook op Facebook en Twitter) te vinden en reageren daarop. Opmerkingen hebben geleid tot aanpassing en verbetering van de verhalen.

Nadere informatie werd in 2019 onder meer verkregen over de Panterkop-deurklopper van Breestraat 31 en over de Koekop van Lange Mare 62. De teksten over villa Cornelia en Villa Koedoel zijn aangepast na specifieke navraag over deze panden. Tevens werd geattendeerd op het feit dat de voorgevel van Breestraat 121 voor een veel ouder pand staat. Bij de bouwhistorische verkenning van het pand kwam op basis van dendrochronologisch onderzoek vast te staan dat de kapconstructie van omstreeks 1517 dateert.

De commissie heeft andermaal in het overleg met de gemeente Leiden aandacht gevraagd voor het realiseren van de weesstenenmuur, zodat losse, her en der liggende gevelstenen herplaatst kunnen worden. Helaas is op dit onderwerp weinig vooruitgang geboekt. Om inzicht aan de gemeente te verschaffen over de omvang van deze problematiek gaat de commissie weesstenen inventariseren. Ook werd nog geen voortgang geboekt bij het verzoek aan de gemeente om de HVOL beter te informeren over sloopplannen. Of het gaat lukken om twee gevelstenen uit de gesloopte veilinghallen aan de Ananasweg te verwerven, moet in 2020 blijken.

Voor 2020 zijn er al weer veel afspraken gemaakt om verder geveltekens te registreren en te inventariseren. Daarnaast zijn er verzoeken bij de commissie binnengekomen om ook 'Lavastenenstraatnaamborden' in kaart te brengen en te bezien of het mogelijk is om nog aan aanwezige wijk- en buurtnummers te registreren.

Commissie Excursies

In 2019 werden de volgende excursies georganiseerd:

* Rembrandtwandeling met als thema de Leidse tijd van de schilder. Met medewerking van Piet de Baar, Caroline Eyckenschild, Dik Kompier en Nick Oudshoorn. Aantal deelnemers: 52

* Fietstocht door de Bollenstreek met als thema de geschiedenis van de omgeving van Leiden richting Haarlem. Bezoeken aan de Eendenkooi Warmond, Museum de Zwarte Tulp en het Slot Teylingen. Aantal deelnemers: 38

* Dagtocht naar Haastrecht en Gouda met als thema waterhuishouding in vergelijking met de situatie in de regio Leiden. In Haastrecht met de enthousiaste medewerking van Hans Kattenwinkel van de Historische Vereniging Haastrecht en in Gouda met medewerking van Gerard van der Ham van de Historische vereniging Die Goude. Aantal deelnemers: 58

* Rondleiding in Thysiana en een 'boekhistorische' rondleiding rond het Rapenburg met medewerking van Paul Hoftijzer en Wim van Anrooij. Aantal deelnemers: 60

* Ter voorbereiding van de excursie naar Wijk bij Duurstede werd er een lezing over Dorestad (met als titel 'Terug naar Dorestad' in het Rijksmuseum van Oudheden) georganiseerd. Spreker was Annemarieke Willemsen. Aantal deelnemers: 40

* Dagtocht naar Wijk bij Duurstede en Doorn met speciale aandacht voor de steeds weer veranderende situatie van de waterwegen ter hoogte van Wijk bij Duurstede vooral ook wat betreft de invloed op de geschiedenis die de veranderingen van de loop van de Rijn na de afdamming hebben veroorzaakt. Medewerking werd verkregen van Pieter Tjburg van de plaatselijke VVV 'Kromme Rijnstreek' en Norma Mulder van de historische vereniging 'Tussen Rijn en Lek'. In Doorn werden het Huis Doorn en het naastgelegen museum bezocht. Uiteraard was hier de Eerste Wereldoorlog en de rol van Wilhelm II het item. Aantal deelnemers 60

Commissie Dirk van Eck

De drie Leidse Salons trokken in 2019 weer het maximum toegelaten aantal deelnemers; een keer zelfs meer dan de bedoeling was. Op 20 januari hield Roos van Oosten een inleiding over met name de zoetwatervoorziening in vroeger eeuwen, vóór de Leidsche Duinwater Maatschappij in mei 1879 water ging leveren. Zoals gewoonlijk volgde hierna een levendige discussie over tal van aspecten die hiermee te maken hadden. De Salon op 8 september werd ingeleid door Rudolph Ladan en ging over brouwerijen in Leiden; het proces werd gedemonstreerd door een pruttelend apparaat op tafel, waarmee aangetoond werd hoe belangrijk gist in dit proces is. Gist speelde dan ook een

overheersende rol in zijn betoog. Ook hier volgden weer veel reacties op. De Salon werd op 8 december ingeleid door Marian Weevers, die bezig is met een proefschrift over de Rijkswerkinrichting voor Vrouwen, vooral in de periode 1890-1920, te Oegstgeest en sedert 1896 Leiden. Ook hier volgde een enorme reeks vragen en opmerkingen. Het doel van de Salons is dat onderzoekers die bezig zijn met enig onderzoek in de sociaal-economische sfeer door hierover te vertellen in discussie raken met de aanwezigen en daardoor op nieuwe bronnen of verwante zaken gewezen worden. De Salons vonden plaats in De Bakkerij.

De jaarlijkse Dirk van Ecklezing had plaats op 28 april. In het kader van het 444-jarig bestaan van de Leidse Universiteit werd aandacht gegeven aan de relatie tussen universiteit en stedelijke samenleving. Vier sprekers behandelden elk een aspect daarvan. Peter Burger besprak de legende van de hete centen, die studenten op straat strooiden en waaraan de kinderen hun vingers brandden; Chaokang Tai sprak over de Leidse sterrenkundige Anton Pannekoek die hier geen hoogleraar mocht worden; Helias Udo de Haes over de vroegste acties in het kader van het milieu en hoe dat leidde tot de oprichting van een universitair instituut; Kees Walle hield een vermakelijk verhaal op basis van zijn herinneringen aan de universiteit en dan speciaal het Anatomisch Embryologisch Laboratorium tussen 1962 en 1964. Ook hier was veel publiek in het Kamerlingh Onnes Gebouw bij aanwezig.

Andere zaken die meer intern de aandacht vroegen waren het opstellen van een voorraadlijst van inleiders en sprekers voor Salons en lezingen, de financiën van de vroegere stichting en de website. In 2019 werden de jaarboeken van de stichting teruggeplaatst op de website, maar niet doorzoekbaar, zodat er geheel nieuwe scans gemaakt moeten worden. Hiermee werd een begin gemaakt.

Commissie Jan van Hout

De commissie Jan van Hout heeft in 2019 de traditionele activiteiten ontplooid. Op 11 december hield Ariela Netiv, directeur van Erfgoed Leiden en Omstreken, in de Lokhorstkerk de jaarlijkse Jan van Houtlezing. Er waren zo'n vijftig aanwezigen. De lezing, getiteld 'Van straetbouc tot geolocation', ging over de ontwikkeling van de Leidse archieven door de eeuwen heen en in het bijzonder over de belangrijke rol van de Leidse stadssecretaris Jan van Hout (1542-1609) bij de inrichting van het Leidse bestuursarchief. Eerder die dag bevestigden de leden van de commissie een witte en rode roos bij de plaquette van Jan van Hout in de Pieterskerk, dit om zijn 411de sterfdag te herdenken. In maart 2019 heeft Jan de Vetten het voorzitterschap van de commissie overgenomen van Wim Bleijie.

Commissie Lezingen

De HVOL organiseerde in 2019 de volgende lezingen:

- Woensdag 13 februari: Lezingenavond over kleurhistorisch onderzoek, Tuinzaal grand Café de Burcht, met:
 - Monique Roscher en Edwin Orsel (Erfgoed Leiden en Omstreken), *Het Leids kleurenproject*
 - Ruth Jongsma, *Kleurhistorisch onderzoek in het interieur*
 - Suzanne Fischer, *Kleurhistorisch onderzoek aan het exterieur*.

De avond werd georganiseerd in samenwerking met/medefinanciering van Erfgoed Leiden en Omstreken.

- Woensdag 27 maart, Burgerzaal Stadhuis, in aansluiting op de Algemene Ledenvergadering, Saskia Kuus, *Van hetzelfde laken een pak - Kleding op Rembrandts portretten*

- Woensdag 17 april, Aula Stedelijk Gymnasium, Lodewijk Kallenberg, *Leidse professoren en burgemeesters*. De lezing werd georganiseerd in samenwerking met de Begraafplaats Groenesteeg en wijkvereniging Profburgwijk.
- Zondag 28 april, Dirk van Ecklezing, Kamerlingh Onnesgebouw, vier korte inleidingen en discussie over *Stad en Universiteit*. Georganiseerd in samenwerking met de Vakgroep Geschiedenis van de Universiteit Leiden.
- Vrijdag 7 juni, Grote zaal Leids Volkshuis, Apothekersdijk, Anneke Boot, *De geschiedenis van het vakonderwijs in Leiden*. De lezing werd georganiseerd in samenwerking met Zeemanskoor Rumor di Mare i.v.m. 25-jarig bestaan van dat koor, en werd omlijst met de zang van zeemansliederen.
- Donderdag 20 juni, Zaal Bibliotheek Nieuwstraat, Roel In 't Veld, *Schaken tot verheffing*. In samenwerking met schaakclub Philidor i.v.m. 100-jarig bestaan
- Vrijdag 13 september, OMD-lezing, Rijksmuseum van Oudheden, Peter van der Geer, *De Leidse jaren van Ramses Shaffy*, met muziek en liedjes door Damiaan van Noort.
- Woensdag 9 oktober, Burgerzaal Stadhuis, Lezing met debat over de geschiedenis, heden en toekomst van de Leidse pers. Spreker: Jan Leune, *De Leidse pers 50 jaar geleden*. Gesproken column door Jaap Visser. Debat onder leiding van Ton van Brussel, met Jaap de Jong (UL, hoogleraar Journalistiek en nieuwe media), Hugo Schneider (hoofdredacteur Holland Media Combinatie), Reanne van Kleef (Sleutelstad.fm), Teuntje van Delft (hoofdredacteur Uitgeverij Verhagen), Marleen Damen (wethouder gemeente Leiden).
- Week van de Leidse geschiedenis
 - > Zaterdag 2 november, Hooglandse of St. Pancraskerk, 117^e Diës, Diësrede, Jori Zijlmans, *145 jaar Museum de Lakenhal - van Leidens Ontzet tot Rembrandt*
 - > Maandag 4 november, Lokhorstkerk, Pieter-Jan De Vos en Edwin Orsel, *Het geboortehuis van Rembrandt: van bouwhistorisch onderzoek naar digitale reconstructie in Virtual Reality*
 - > Donderdag 7 november, P.J. Bloklezing, Klein Auditorium, Onno Blom, *Rembrandt, gesjeesde student'*.
 - > Vrijdag 8 november, Lakenhal. Vijfde Symposium van de Commissie Leidse Symposia, die uitgaat van de Stichting Historisch Leiden en waarin de Vereniging participeert, georganiseerd in samenwerking met de RKD – Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis. Onder leiding van Dick de Boer spraken, na een welkomstwoord door Meta Knol directeur van de Lakenhal, over het thema *Kunsten en kunstenaars – over het Leidse kunstambachtenproject*: Chris Stolwijk, algemeen directeur RKD, Iris Ippel, Anne-Margreet As-Vijvers, Prosper de Jong, Jet Pijzel, Sarah Moine, Martin Hooymans, Mariëlle Callenbach en Jan Van der Stock.
- Woensdag 27 november, Lokhorstkerk, Jan van Rijckevorsel, *Fer Hakkaart, de kluizenaar aan de Dullebakkerssteeg'*
- Woensdag 11 december, Jan van Houtlezing, Lokhorstkerk, Ariela Netiv, *Jan van Hout en het archief*.

Archief en ledenadministratie

In het verslagjaar is door het bestuur extra aandacht besteed aan de ledenadministratie en het archief. Medio 2019 is de overstap gemaakt van Davilex naar Clearis met als doel zowel de leden- als financiële administratie doelmatiger te kunnen inrichten. De eerste ervaringen met de nieuwe software zijn zeer positief. Aan het eind van 2019 telde de HVOL 2660 leden, onder wie 238 duodelen. Daarmee stijgt het ledenaantal nog steeds.

Een hernieuwde inventarisatie van het archief is afgerond. Inmiddels is Jan Belt als archivaris aangesteld. Hij zal in 2020 verdergaan met het verzamelen van (papieren en digitale) stukken en die zo mogelijk overdragen aan Erfgoed Leiden en Omstreken waar opslag voor een belangrijk deel plaatsheeft. De archivaris is tevens belast met het verder inrichten en vullen van het digitale HVOL-archief in de 'cloud'.

Vertegenwoordigingen

* De voorzitter van HVOL is q.q. voorzitter van de Stichting Historisch Leiden (SHL), waarin drie voormalige stichtingen die zich met Leidse historie bezighielden, zijn opgegaan. SHL is o.a. verantwoordelijk voor de uitgave in 2017 van de 2^e druk van de *Canon van Leiden* en van de 1^e druk van de Engelse vertaling daarvan. In 2019 werd de uitgave ondersteund van het boekje *Zeemeeuwen kun je niet eten*. SHL is jaarlijks medeorganisator van het Weekend van de Leidse geschiedenis. Vanaf 2017 is het bestuur van de SHL dat tevens van de Stichting 'Het Kleine Leidse Woonhuis'.

* Ongeveer twee keer per jaar vindt overleg plaats tussen de wethouder(s) en/of ambtenaren van de sector cultuur van de gemeente Leiden enerzijds en de deelnemers aan de Erfgoedtafel anderzijds. In dit overleg komen erfgoedzaken - zowel aanstaande als actuele kwesties - aan de orde. De HVOL wordt vertegenwoordigd door voorzitter Rens Heruer en vicevoorzitter Gerard Kramer.

Bestuur, commissies en werkgroepen

De volledige namenlijst is te vinden in het Leids Jaarboekje en op deze website.